

**ПАМ'ЯТІ СВ. ОТЦЯ
ПАПИ ПІЯ ХІІ**

Накладом Видавництва „Америка“ — 1959

**ПАМ'ЯТІ СВ. ОТЦЯ
ПАПИ ПІЯ ХІІ**

Ніщо не противиться виданню.

Філадельфія, Па.

4. квітня 1959

**о. д-р Платон Корнисяк
Делегований Цензор**

Ч. 927/59. О.

Дозволяється видати.

Філадельфія, Па.

6. квітня 1959

**✝ Константин
Митрополит**

Дозвіл: „Ніщо не противиться“ і „Дозволяється печатати“ є тільки урядовою заявою, що книжка або брошура є свобідна від догматичних і моральних блудів. Одначе, дозвіл даній на печатання не включає згоди на зміст, погляд і твердження“.

**Св. Отець Папа Пій XII
(1939—1958)**

На світлу пам'ять великого Папи і добродія людства

В час, коли весь католицький світ заплянував приготування до відзначення 20-ліття коронації Св. Отця Папи Пія XII, рознеслася болюча вістка про Його смерть.

Назавжди перестало битися батьківське серце Христового Намісника, 262-го Наслідника Апостола Петра, великого духового Провідника людства, одного з найбільших Св. Отців в історії Церкви, великого Учителя й Добродія людства та незрівняного Організатора Церкви, Папи Пія XII, який помер у четвер, дня 9. жовтня 1958 р. (італійського часу), проживши 82 роки.

Вістку про смерть Св. Отця прийняли ми водночас із цілим світом, а передусім з усіма католиками, зі сльозами в очах та глибоким смутком у душі.

Католицьку Церкву осиротив Великий Папа та Муж гарячої віри, ніжних почувань, Обновитель духового життя й добрий Пастир, якому на серці лежало дочасне добро людства й його вічне спасіння, якого ідеалом життя був мир людей із Богом і мир людей поміж собою. Тому, як католики, так і некатолики Його любили й шанували. Для всіх мав щире й благородне серце, яке казало Йому бути всім для всіх.

Особливішою любов'ю та сердечною опікою Св. Отця Папи Пія XII втішався і наш український нарід. Святіший Отець усе журився тяжкою долею нашої страдаючої Церкви та переслідуваного народу. Його сміливому слову український нарід завдячує те, що світ довідався про переслідування української Церкви. Він перший поспішив із моральною і матеріальною поміччю для тих, яких доля викинула з-під рідних стріх. Св. Отець врятував тисячі нашого народу перед насильною репатріацією. В обличчі смерті Св. Отця треба пригадати ті знаменні слова, що їх Папа Пій XII проголосив світові в енцикліці „Східні Церкви“. Святіший Отець з великою любов'ю звертається до українського народу, підкреслюючи першенство в терпінні української Церкви й українського народу за залізною заслоною. Там читаємо: „... засмучені звертаємо Наші думки й Наше серце до народу, на правду нам наймилішого, а саме до українського народу, серед якого немало є вірних християн, що з найбільшою тугою глядять на Рим, почитаючи цей Апостольський Престіл, як осередок християнської віри... Вони, як Ми довідались, з великим болем, уже довший час мучаться серед неменших ударів переслідування, серед неменших тяжких обставин, як

інші народи . . . А в особливий спосіб хочемо згадати тих українських Єпископів східного обряду, що одні з перших перенесли стільки злиднів, болів і кривд в обороні віри . . .“

Коли до цього додамо великого й історичного значення перебування нашої Церкви поза межами рідних земель, а передусім у Канаді, ЗДА, Австралії, Бразилії й Західній Європі, то побачимо, кого втратив український нарід в особі Св. Отця Папи Пія XII.

Поручаючи душу Спільного усім Батька, Ангельського Пастиря й Великого Папи Пія XII святим молитвам нашого Духовенства й вірних, доручаємо сумлінно виконати наше розпорядження про жалобу й Заупокійні Богослужби.

Вічна Йому Память!

✠ КОНСТАНТИН
Архиепископ-Митрополит

„І пам'ять Його в род і род...“

ЗАКЛИК ДО ДУХОВЕНСТВА І ВІРНИХ З ПРИВОДУ СМЕРТИ ПАПИ ПІЯ ХІІ

Впр. і Всч. Отці та Дорогі в Христі!

В середу, 8. жовтня ц. р., о годині 10:52 вночі (швейцарський час) розійшлась сумна вістка по цілому світі, що Вселенський Архиєрей, Папа Пій ХІІ, відійшов із цього світу, полишивши Христове стадо, для якого Він жив і трудився. Його серце, що любило все людство, перестало бити. Його голос, що гомонів по цілому світі, проповідуючи мир і братолюб'є, замовк назавжди. Його архиєрейські руки, що отирали сльози мільонам людей, подаючи їм моральну й матеріальну поміч, завмерли.

Хоч Вселенський Архиєрей Пій ХІІ відійшов від нас на вічний спочинок, однак Його апостольська, учительська та харитативна діяльність залишилась даліше не тільки в католицькій Церкві, але в цілому світі. Його життя і діла будуть постійним дороговказом для грядучих поколінь, як жити і працювати на славу Богу і для добра людства.

Преса, радіо й телевізія вже висловили свій подив і пошану до Папи Пія ХІІ та для Його всебічної праці впродовж останніх двадцяти років. В останніх часах вийшло друком кілька томів про Його життя й численні діла. В усій своїй діяльності та довершених ділах Папа Пій ХІІ був завжди батьком християнства, сторожем всесвітнього правопорядку, ученим, чоловіколюбцем, оборонцем покривджених, захисником осиротілих та великим прикладом праведного життя.

Вселенський Архиєрей Пій ХІІ, як 262-гий Наслідник Петра, залишив по собі дорогий, милий і незабутній спомин серед Українців. Він був перший, що підніс голос перед світом в обороні переслідуваної української Церкви й українського народу. Це був Папа Пій ХІІ, що апелював до державних мужів вільного світу, щоб відчинили гостинні двері своїх держав для бездомних скитальців. І саме з цього гостинного притулку скористали Українці, переселяючись на американську землю. Це був Св. Отець Папа Пій ХІІ, який, щоб рятувати Українців, видав сотки тисяч доларів.

На церковному полі Вселенський Архиєрей назавжди залишиться для української католицької Церкви люблячим Батьком, великим Опікуном й успішним Організатором нових церковних екзархій, епархій і митрополій, що збільшив число єпископів. Реформою літургічних книг Папа Пій ХІІ скріпив наш обряд і нашу Церкву.

Всі християни католики відчули болючу втрату особи Вселенського Архиєрея Пія XII, особливо ми, Українці католики, боліємо над втратою Св. Отця Пія XII, який упродовж свого 20-літнього Понтифікату багато добра зробив для нашої Церкви й українського народу.

Коли ж не маємо змоги віддячитися Вселенському Архиєреєві за Його любляче батьківське серце, то бодай у цю сумну хвилину зложім на Його могилі духовий вінець наших щирих молитов. Тому доручається всім Впр. і Всч. Отцям Стемфордської Епархії відслужити в неділю Службу Божу й Панахиду за душу Вселенського Архиєрея, а Вірним доручається взяти участь у вище згаданих Богослужбах та приступити до Св. Тайн: св. Сповіді й Святого Причастя, долучуючи інші побожні молитви й добрі діла.

Закінчую цей заклик словами: „Со святими упокой, Христе, душу Раба Твого“ Вселенського Архиєрея Пія XII.

Від Єпископського Ординаріату,

✝ АМВРОЗ
Єпископ Стемфорду

Проповідь під час поминальної Божественної Літургії за св. пам'яті Папу Пія XII

яку сказав Преосв. Кир Йосип Шмондюк дня 18. жовтня 1958 р.
в катедральній церкві в Філадельфії, Па.

„Рече же ему Господь его: добрі, рабе
благій і вірний, о малі ми бил еси вірен,
над многими тя поставлю: вниди в ра-
дость Господа твоего“. (Мат. 25, 21).

Ваша Ексцеленціє!

Високопреподобні, Всечесні Отці, Преподобні Сестри,
Дорогі в Христі!

Весь світ, католицький і некатолицький, віруючий і навіть неві-
руючий, зупинився при своїй щоденній праці, коли рознеслася вістка,
що помер 9 днів тому Святіший Отець Папа Пій XII. Хоч старечий вік
та недавня недуга промовляли за те, що 261 Наслідник Св. Петра на
Римському Престолі зближається до кінця свого неструдженого для
Бога і для людства життя, то мимо того кожний здригнувся, коли дові-
дався, що вже немає між живими на землі великого Папи Миру, —
Євгена Пачеллі. Помер один з найбільших Папів Римських... і щира
жалоба покрила всіх.

Бо це була людина, що своєю притягаючою особистістю, євангель-
ською праведністю та всеобіймаючим знанням, безпосередньо або по-
середньо, торкнула життя чи не кожної людини, що живе сьогодні на
світі, і впливала на нього.

За скоро нам сьогодні передбачувати думку історії; за скоро нам
видавати певно определену оцінку його праці. Але добре й корисно
буде нам вже тепер, коли його пам'ять є свіжою між нами, підкреслити
деякі риси його надзвичайного характеру та деякі досягнення його
життя.

Яким Ангельським був Папа Народів, можуть сказати паломники,
що прибували до Вічного Міста Риму і користали з його гостинности.
Промовляв до всіх різними їх мовами. Всі бачили, як його лице ясніло
радістю, як тепло він вітав їх. Він приймав мільйони прочан. Та й іновірці,
протестанти й інші, були в нього на авдієнції — і сьогодні признають,
що це було найбільше переживання їхнього життя. Для кожної групи

мав він добре, тепле слово привіту, цікавився їх справами та прощав їх батьківськими поученнями і своїм Апостольським Благословенням.

Папу Пія XII назвали: Папа Миру, Папа Народів, Папа Модерного Світу. Та всі ті назви можна охопити висловом „Ангельського Пастиря“. Його вселенське душпастирювання виявило, що Папа Пій XII ніколи не забував слів Христа, звернених до Першого Папи — Св. Петра: „Паси ягнята мої, паси вівці мої“. І таким Ангельським Пастирем був св. пам'яті Папа Пій XII. Був він Пастирем для всіх; для всіх і різних верств людської суспільности.

Папа Пій XII народився як римський аристократ-шляхтич. Та чи не запишеться він в історії як Великий Папа звичайного народу, Папа, що більше наближився до мас народів і до їх потреб, ніж котрий інший з його славних попередників?

Він був вишколений в ділянці церковної і світової дипломатії. Але здається, що його пастирські реформи на церковнім полі матимуть більше значення, як його дипломатичні успіхи.

Темпераментом був він чутливий, поважний, обережний і спокійний. Але за свого Понтифікату видав він дуже відважні рішення, які в дечому просто зривали зі столітньою традицією.

На церковнім полі бачимо, як старанно він провадив Христові ягнята і вівці, бачимо з численних пастирських змін, які він завів апродовж свого 19-літнього Понтифікату. Чи не найбільшою була зміна в Евхаристійному пості, введення вечірніх Божественних Літургій, відновлення Літургії Великого Тижня в латинській Церкві та введення одностайности у візантійським обряді. Папа Пій XII добре розумів, як конче потрібне католикам часте, а то і щоденне Святе Причастя в сьогоднішнім модернім, по більшій частині зматеріялізованім світі. Тому він надав якнайбільші полегшення Евхаристійного посту для вірних щоб тільки вони приступали до Божественної Трапези та кормилися Хлібом Ангелів, Найсвятішим Тілом і Найсвятішою Кров'ю Христа.

Коли шукаємо за духом його великого знання, то не вистачить читати тільки його енцикліки чи Різдвяні та Великодні послання; треба вчитуватись в його промови, які він мав під час численних авдієнцій для різних груп; його промови до Кардиналів, Єпископів, священників, питомців духовних семінарій, монахів, монахинь; далі його промови до різних світських людей: лікарів, правників, архітектів-будівничих, хеміків, винахідників, учених, учителів, студентів, до музиків, письменників, як і до спортових товариств. Всім роздавав він перли християнської науки; всім давав вказівки, як мають жити і працювати в ділянці свого звання — згідно з Божими засадами та євангельськими радами. Великі літургічні зміни, чи радше повернення до первісного християнського духа Богослужби виявляють, як гаряче він бажав, щоб вірні брали чинну участь в Богослужбах. А до того ще дозволив уживати живу мову в деяких частинах літургічних обрядів, щоб тільки наріз наближився до Христа.

На всіх полях науки — на полі теології, філософії, права, біблійних студій, фізики, мистецтва і т. д. провадив своє стадо Папа Пій XII. Згадаймо тут тільки один приклад. В році 1943 видає енцикліку в справі

пояснювання Святого Письма. Як відважно він ступає! Дозволяє ученим у ділянці біблії користуватись повною свободою в техніці модерної критики; дозволив, щоб вони не конче вязалися поглядами попередніх століть, які спиралися на менше досконалім тексті Святого Письма і на менше досконалім знанні традиції і звичаїв, що впливали на священикописателів. Він знав, що ніщо не може порушити Правд Католицької Церкви і бажав в тій правдивій вірі утвердити своє стадо. Тому дав волю ученим користуватися всіми модерними засобами, щоб побачили правду.

Та християнство має проникнути все людське життя, не тільки приватне, церковне чи родинне життя — навчав Папа Пій XII. В сьогоднішнім модернім життю треба, щоб католики ввійшли в публичне, політичне життя, в суспільне і господарське життя людей. Бачимо, що цей Ангельський Пастир світу дивився на весь світ; всі люди, всі справи інтересували його, бо в усіх справах діяла його паства.

На полі всесвітньої політики, такої заплутаної, такої грізної, такої тяжкої, Папа Пій XII показався справжнім оборонцем Божих прав і першим провідником народів та провідників народів. Поглянув він на весь світ; всі люди-народи, віруючі, і невіруючі — це його діти; він має їм показати дорогу до миру.

Коли він вступив на Петровий Престіл, друга світова війна показувалася на овиді. Багато з нас є свідками, як він молився, як він остерегівав народи і провідників народів, як він просив, благав, щоб не допускали до війни і не вибирали війни як засобу розв'язування їх політичних, суспільних і економічних проблем. Коли мимо його осторог війна таки розгорілася, він далі старався припинити та скоротити її. В час самої війни Папа вказував світові шлях до миру, подаючи свої історичні точки миру: 1) спільне походження людей становить основу всесвітньої спільноти; 2) відношення між членами-народами тої спільноти мають регулюватись моральним законом, особливо чеснотами справедливості й любови; 3) це світове об'єднання народів має провадити свою політику через Світову Раду Народів; 4) юридичною основою цієї Ради Народів має бути такий корпус юріс, такий кодекс прав, що відповідав би вимогам справедливості й рівноправності, а Рада Народів має складатись з комісій, які мали б обговорювати всі спірні справи; 5) такі понаднаціональні інституції (комісії) мали б мати право санкції для виконання своїх вирішень, що вимагало б обмеження суверенності поодиноких держав; 6) ефективне роззброєння; 7) народи світу мали б пізнати суспільні і господарські проблеми всіх народів та собі взаємно допомагати. Дійсно, ті точки всесвітнього миру великого Папи Миру залишаться на довгі роки як предмет студій будучих державних мужів.

Між народами світу бачив св. п. Папа Пій XII і Український Нарід. Він чи не одинокий державний муж, бо і таким він був як голова Ватиканської Держави, визнав окремішність України. І коли ми, чи деякі з нас не розуміємо всіх потягнень Ватикану, то вина є наша, а не Ватикану. Христовий Намісник дивиться на весь світ і має дипломатичні

зв'язки з різними державами. Папа Пій XII перший підняв голос протесту в користь гнобленого Українського народу, переслідуваного через його християнську Віру. Він робив все, що в тих обставинах було йому можливим. Піддержував Церкву в Україні своїми посланнями до наших Єпископів і вірних; скріплював католицьку Церкву між Українцями виявами своєї любови і співчуття, установами епархій поза межами рідних земель України, настановленням Архипастирів для Українців, розкинутих по різних частинах світу. Він дав змогу нашій Церкві розвиватися, щоб могла повернутись на рідні землі та відновити там християнство.

Таким батьком, таким приятелем, таким Пастирем був Папа Пій XII для Українців, як і для всіх народів світу. Сьогодні його уста замовкли в смерті, але його слова будуть гомоніти довгі роки. Нам залишається показатись вірними його дітьми, дітьми тої Церкви, яку він очолював 19 років. Вчитуймося в науку Христа, передану нам Його Намісниками, передану нам так щиро св. п. Папою Пієм XII, в ту науку, що його наслідники нам далі будуть передавати для нашого піднесення, для нашого просвічення і для нашої християнської досконалости.

Папа Пій XII, що був нашим приятелем та нашим Пастирем тут, на землі, стане нашим заступником і в небі перед Божим Престолом — заступником нашої Церкви, обряду й народу. Амінь.

Пам'яті Св. Отця Папи Пія XII

Слово, виголошене на Жалібному Засіданню працівників Централі С. У. К. „Провидіння“, дня 20. жовтня 1958 р.

З волі Всемогутнього Бога закінчився працюючий шлях життя, повний журб за повірені душі й за щастя вічне цілого людства, — закінчився шлях життя Святішого Отця Папи Пія XII. І сьогодні, коли кінчиться світова жалоба по Ньому, ми зібралися, щоб Його пам'яті присвятити пару хвилин часу серед нашої праці.

Зі смертю Пія XII замкнулася одна з найкращих книг в історії католицької Церкви, книга її динамічного розвитку помимо великих переслідувань, книга реформ і пристосування до духа нових наших часів.

Пій XII від дитинства виростав в атмосфері глибокої побожності й релігійності, виявляючи прагнення і покликання до духовного стану. Дідо, Його, Маркантіо Пачеллі, був основником органу Ватикану „Л'Оссерваторе Романо“, а батько, Пилип Пачеллі, був адвокатом Ватикану і деканом адвокатського корпусу при Ватикані. Молодий студент богословського Папського університету звернув на себе увагу як побожністю, так і нещоденними здібностями. Доктор Богословія, цивільного й канонічного права, знавець кількох мов — ось що звернуло увагу, і тому покликано Його до Свщ. Конгрегації церковних справ, а звідти дуже скоро перейшов Він до Секретаріату Стану, т. зн. до заграничних справ Ватикану. В часі свого побуту в Римі викладав канонічне право на Понтифікальному університеті.

В 1911 р. їде з першою заграничною місією. Був іменований членом папської делегації на коронацію короля Англії Юрія V, а в 1914 році стає вже підсекретарем стану. В 1917 р. Папа Венедикт XV іменував о. Пачеллі архієпископом і апостольським нунцієм при баварському уряді в Мінхені. В 1925 р. став архієп. Пачеллі нунцієм у Берліні, столиці веймарської Німеччини. В 1929 році дістав кардинальський капелюх, а в наступному році став Секретарем стану і на тому становищі залишився аж до вибору Папою, в 1939 р.

Мало хто з Його попередників мав такі великі відомості, такий досвід і таку глибоку ерудицію, знання, і ті всі Його незвичайні прикмети були потрібні якраз у тих трудних часах, які Йому прийшлося переживати. Війна висіла над світом. Ніхто краще, як недавній Секретар стану, не міг здавати собі справи з великих нещасть, що їх принесе воєнна заверюха. На попередньому своєму становищі робив Він усе можливе, щоб вирівняти різниці між державами, щоби вплинути заспокійливо на розсварені сторони. Вже будучи кардиналом не мав

ніяких злуд щодо тотальних режимів. Мав він нагоду зустрічатись із представниками диктаторів, а Гітлера знав особисто. Він знав добре, що незалежно від того, що вони говорять, диктатори є ворогами Церкви й релігії. Тенденція до порозуміння, яка є прикметною для кожного дипломата, домінує над цілою діяльністю Пія XII. Він твердий і невгнутий у засадничих справах і в справах св. віри чи догм, але в усіх інших речах Він шукає компромісу й оминає зударів. Та коли вичерпалась криниця поєднуючих середників, Він не відступає перед найгострішими методами. Тому довго Він надумувався, заки кинув слова суворого осудження німецько-гітлерівського тоталізму. Не трапив надії, що німецькі провідники змінять свій напрям, але коли ствердив, що тоталізм Гітлера і расизм ведуть до загибелі, проголосив енцикліку і то в німецькій мові, якою осудив без застережень новітнє німецьке варварство.

Був одним із тих Папів, що інтересувались розвитком усіх наук, у тому також наук технічних. Був протектором Папської Академії Наук, яка в своєму зборі гуртує найповажніших учених світу. Урухомив радієву стацію, і нераз його голос лунав на хвилях етеру. Дозволив передавати Богослуження і св. Літургію на хвилях радіопередач, а рівночасно перестерігав перед технічним чи науковим звироднінням. Голосив пересічно по 150 промов річно, вказуючи в них безнастанно різним верствам суспільности на духові вартості й на вищість духа над матерією.

Був великим і гарячим покровителем і опікуном справедливости та при багатьох нагодах розв'язував соціальні труднощі за вказівками Лева XIII, його енцикліки „Рерум новарум“, підкреслюючи справедливість поділу доходів і необхідність опіки над світом праці.

Жаден із Його Попередників не мав таких великих контактів із людьми. Приймав сотки, часом тисячі, людей на аудієнціях. Були це різні роди людей, від звичайних сірих до найповажніших учених, артистів, державних мужів, політиків чи голов держав, монархів чи членів пануючих родин. Пій XII умів із кожним говорити і до кожного наблизитись, і тому нічого дивного, що був дуже популярний і все Його з великим ентузіазмом вітали.

Понтифікат Папи Пія XII припав на час незвичайно критичний. В наслідок страшної 2-ої світової війни виріс на світову потугу могох — СССР. Ніхто не міг мати сумніву, що ця доктрина вдарить Церкву й релігію. Ватикан вів політику поміркованости, наказував спокій, оборону св. віри, голошення Христової Правди. Множились мученики, гинули по в'язницях чи по таборах. Усувано владик, навіть кардиналів, і тяжка залізна завіса зависла між Римом та Ієрархією з советських країв.

І знову довго розбирав Пій XII, заки публично осудив комунізм та загрозив екскомунікою всім відповідальним за переслідування. До перва в 1948 році заборонив католикам на цілому світі мати контакт з комуністами, а в липні 1949 р. загрозив екскомунікою активним комуністам. Заслуги Його в скріпленні Церкви й Віри величезні. Називали його „Папою Миру“, бо найбільшим Його старанням і ціллю життя було забезпечити і встановити на цілому світі мир.

Якщо йде про українську католицьку Церкву, то вона зазнала з боку Покійного Пія XII багато піклування й опіки. Своєю прихильністю до Українців виявив Папа ще як кардинал Пачеллі на становищі державного секретаря Ватикану, восени 1930 року, після відомої пацифікації, інтервенуючи перед польським урядом за правду й справедливість для Українців. Зайнявши Апостольський Престіл, Пій XII присвятив справам української католицької Церкви багато уваги й заходів. Під час першої советської окупації Західньої України був найменований єпископом коадютором із правом наслідства на митрополичий престіл і таємно висвячений у митрополичій палаті, при якому то акті я був свідком, тодішній ректор Духовної Академії о. Йосип Сліпий. У 1940 р. створено Апостольську Адміністрацію в Німеччині, з о. Петром Вергуном як Апостольським Адміністратором; в 1944 р. висвячено о. Ромжу на єпископа в Мукачеві, а в 1946 р. о. Гопка на пряшівського єпископа-помічника. В тому самому році займеновано єпископа Івана Бучка Апостольським Адміністратором Українців у Зах. Європі. Чимало уваги присвятив Пій XII українській католицькій Церкві в Канаді, де в 1948 р. створено нові екзархії й де в листопаді 1956 р. створено провінцію з єпархіями й митрополією, з Митрополитом Максимом на чолі.

Після креування нової єпархії з давньої екзархії в Стемфорді, під проводом Преосв. Кир Амвроза, створено у серпні ц. р. другу українську католицьку митрополію, з ВПреосв. Кир Константином як Митрополитом на чолі. Пій XII боронив Українців своїми енцикліками та протестував перед світом за їх нищення Советами в 1945 і 1956 рр. У плянах Покійного Папи Пія XII було створення Патріярхату для всієї української католицької Церкви.

Чимало добра завдячують Покійному українські втікачі, як католики, так і православні, бо всіх нас Він рятував перед Советами та всіх піддержував морально і матеріально в тяжкі дні народнього ісходу.

Апостольському Делегатові Екзекутива С. У. К. „Провидіння“ переслала вислови співчуття, на будинку весь час жалоби були жалібні прапори, делегати взяли участь у заупокійній Богослужбі за Покійного, я відслужив Божественні Літургії за Великого Нашого Покровителя, а сьогодні, на кінець жалоби, на цьому жалібному засіданні всі клонимо свої голови перед пам'яттю Заслуженого Христового Намісника та просимо Господа прийняти Його Душу до вічного царства!

Вічна пам'ять Вселенському Архиреєві Пієві XII!

о. Роман Лободич

Учитель Правди і оборонець культури та миру

Слово виголошене на Жалібних Сходинах „Обнови“ у Філадельфії, Па.,
дня 19. жовтня 1958 р.

З приводу цих жалібних сходин бажаю насвітлити деякі з ділянок невтомної праці бл. п. Святішого Отця, Папи Пія XII, щоб тим чином вказати на його значення для наших часів та принаймні частинно окреслити його діяльність для добра католицької Церкви.

Святіший Отець, Папа Пій XII являється передусім Учителем Правди. Кожний Наслідник св. Петра вже з свого уряду є найвищим учителем Правди тут на землі. Проте, ця характеристика стосується особливо Папи Пія XII.

В історії людства чергуються часи статичні, мирні з часами динамічними, неспокійними, часами заворушень, воєнних хуртовин, боротьби ідей. У спокійних часах дотичні Папи, напр., Папа Лев XIII чи Пій XI мали змогу розвинути широку діяльність, звертаючись до вірних своїми енцикліками („Етерні Патріс“, „Рерум Новарум“, „Квадрагезімо Анно“...), що в них подали напрямні католицької науки щодо пекучих питань ідеологічного характеру. Неспокійні часи — часи воєн і революцій, не дозволяли тодішнім Папам, наприклад, Папі Пієві VI, Папі Пієві VII, під час французької революції, чи Венедиктові XV, під час першої світової війни, розвинути широку активність навчання. Вони займались тоді більше обороною Церкви й людства від переслідування та воєнних катаклізмів.

Понтифікат Папи Пія XII припадає в часи динамічні, бо перші роки його понтифікату — це роки другої світової війни, а часи повоєнні, хоч здавалось були часами миру, проте вони також були неспокійні. Можна ствердити, що по Другій світовій війні настав новий час, у якому зроджується новий порядок з новими теоріями, новими вимогами та новими методами.

І в тому неспокійному часі виступає Папа Пій XII як справжній Учитель Правди. Він навчає не тільки своїми енцикліками, тобто поученнями, зверненими до цілої Церкви, до ієрархії і до вірних, але й використовує кожну нагоду, щоб сказати своє слово й повчити усіх тих, що до нього зверталися за вказівками у важливих питаннях

життя. Для всіх, що приходили до нього на авдієнції, для провідників народів, філософів, правників, лікарів, артистів, для всіх мав час, щоб повчити, розвіяти сумніви та дати розв'язку на їх проблеми в світлі Христової науки.

У своїх промовах Св. Отець Папа Пій XII старався завжди подавати позитивне навчання католицької Церкви, не обмежуючись тільки до опрокидування фальшивих ідеологій та блудів наших часів. Це навчання подавав Св. Отець мовою наших часів, приступною і зрозумілою для всіх.

У своїх енцикліках Папа Пій XII звертав увагу на найбільше пекучі проблеми ідеологічного характеру сучасності і на проблеми, що стосуються життя католицької Церкви. В енцикліці „Гумані Генеріс“ (1950) вказує на те, що теологічне і філософічне навчання має звертатись до джерел християнської і філософічної традиції, щоб не зійти на манівці. Енцикліка „Містіці Корпоріс Хрісті“ навчає про справжню суть Христової Церкви, яка водночас є видимою, юридичною та духовною дійсністю, та якій то Церкві належить з боку вірних любов, послух та вірність. Енцикліка „Медіатор Деї ет гоміnum“ зясовує глибоке значення Літургії в житті поодиноких вірних та в житті Церкви взагалі.

Ряд енциклік Св. Отця Папи Пія XII обмірковують маріологічні проблеми, тобто, стосуються Пречистої Діви Марії, якої Внебовзяття проголосив догмою 1950 року.

Св. Отець живо цікавився питанням зєдинення християнського Сходу, а зокрема піклувався нашою Церквою й Українцями взагалі. Доказом цього є енцикліка „Орієнталес омнес Екклезіяс“ (1945), з приводу 350-ліття Берестейської Унії (1595) та „Орієнталес Екклезіяс“ (1952), з приводу переслідування східних католицьких Церков, зокрема нашої. В інших енцикліках повчає Св. Отець у справах, що відносяться до місій та закликає до молитви за різні потреби св. Церкви й ін.

Крім енциклік, Св. Отець видав багато т. зв. „Літтере Апостолице“ й „Епістуле Апостолице“, які спрямовує до поодиноких ієрархів чи окремих церковних провінцій або різних груп вірних.

Св. Отець був Учителем Правди не тільки тому, що своїми енцикліками, листами чи глибокими, золотоустими промовами навчав вірних, але й тому, що прикладом свого життя, своєю невтомною працею та добротою свого батьківського серця був світлом для всіх. І в цьому став подібним до Божественного Спасителя, про Якого св. Євангелист Іван каже, що „Життя (Христос) було світлом для людей“.

Св. католицька Церква все дбала про поступ та зберігання культурних надбань людства. Це вимовно вказав Св. Отець Папа Пій XII у своїй промові з приводу інавгурації четвертого року Папської Академії Наук (1939). Церква, за словами Св. Отця, радіє поступами науки та мистецтва, як також тим усім, що підносить людський дух до висот.

В часі свого Понтифікату Папа був Оборонцем культури. І в цьому Його велика заслуга, за яку люди, без огляду на релігійну, расову та національну приналежність, є Йому вдячні. Св. Отець був оборонцем культури в часах, коли культура була у великій загрозі під час другої світової хуртовини.

Папа Пій XII звертав передусім увагу на те, що творить основу-фундамент нашої культури, тобто, на спроможність, яку має людський розум дійти своїми силами до пізнання дійсності та основних засад, що творять суттєву частину справжньої філософії, так званої „філософія перенніс“ (вічна філософія), яка своїм корінням сягає до старинної грецької мудрости та промощує шлях до наших днів, одержавши зміцнення та поглиблення найкращих умів християнського світу. Філософи, до яких часто промовляв Св. Отець, — це в Його розумінні: „Визначні працівники найблагороднішої та найвищої людської науки“, яких Папа порівнював до місіонерів, що пішли за Божим закликком, щоб ширити правду. Філософи, з любови до правди, стараються поглибити, наскільки це можливе для розуму, найвищі закони, що творять тривку основу буття й життя.

В своїх енцикліках „Дівіно аффлянте“ і „Гумані генеріс“ і в своїх принагідних промовах заохочував Папа священників, щоб вони поглиблювали світські науки, бо це допоможе їм дати краще в'яснення біблійних та теологічних дисциплін.

У своїх промовах до вчених, Св. Отець не завагався входити в глибини поодиноких наук, уживаючи при цьому технічних висловів, вказуючи на глибоке знання, яке будило подив у присутніх учених спеціалістів в їх ділянках. Практично вказував, що Церква ніколи не боялась і не боїться розвитку справжньої науки, а навпаки, радіє досягненнями, якщо вони корисні для загалу. Вистачить пригадати тут промову Св. Отця до членів згаданої Академії Наук, виголошену 11 грудня 1951 року, в якій зупинився над доказами існування Бога в світлі сучасної науки. Про цю промову висловився Ректор Католицького Інституту в Парижі ось так: „Видається, що жадна з папських промов за час історії Церкви не виявила такого технічного та актуального знання найновіших здобутків та наукових дослідів як ця“.

Св. Отець у своїх промовах часто звертав увагу на те, що найбільші винаходи можуть обернутись на шкоду людства, тому закликав відповідальні чинники, щоб технічні поступи були на службі й для добра людей.

Тому Св. Отець вимагав від католицьких інтелектуалістів і науковців (промова до учасників XXI Конгресу „Пакс Романа“), щоб вони своєю присутністю та своїми науковими працями приготувались до того, щоб наука й філософія сповнили свої завдання, щоб збагачували культуру й цивілізацію поодиноких націй та цілого людства.

Папа Пій XII здавав собі справу з того, що важливою причиною несправедливого порядку в великій мірі являються фальшиві засади різних філософічно-правничих течій, напр., юридичного позитивізму,

які проповідують, що основа й фундамент прав — це конкретна користь, а фізична сила становить і творить право. Без вагання виступав проти модерних теорій, які проповідували, що держава — це найвищий і абсолютний авторитет і тому вона не повинна підлягати ніякій критиці чи контролі, і то навіть тоді, коли її принципи супротивляться людському й християнському сумлінню. І тут слід відмітити ту велику пошану й любов, яку виявляв Св. Отець до гідності людини.

Св. Отець, визначний юрист, був оборонцем природного права, фундаменту соціальної науки Христової Церкви. Він з великою пошаною відносився до вчених правників, які до нього приходили з приводу різних Конгресів та говорив до них промови на правничі теми.

Самий, будучи великим мистцем слова й любителем мистецтва, вказував шляхи й завдання красного письменства й мистецтва взагалі. Мистецтво, в розумінні Св. Отця, призначене до того, щоб підняти людину до найвищих ідеалів, тобто до Бога, найвищого добра, абсолютної краси та джерела всього добра і краси. Драматичне мистецтво, сказав Св. Отець у своєму слові до католицьких акторів і авторів драм, має причинитись до того, щоб людина піднеслась понад усе земне та прямувала до ідеалів.

Папа Пій XII продовжував таким чином велику місію Церкви, яка дбає не тільки про спасіння душ вірних, але й піклується культурою та цивілізацією людства.

Папа Пій XII в часи свого Понтифікату був безстрашним оборонцем миру. І це є одна з багатьох причин великої пошани та любови, яку виявляють йому люди доброї волі, які бажають справжнього миру, справедливості і правди, тих передумовин тривкого порядку та щастя людини на землі.

Вже наступного дня, по виборі, Папа заявив: „Найкращим з усіх Божих дарів, що переходять усе розуміння, є мир, до якого всі люди з відчуттям можуть тільки змагати, мир, який — коротко кажучи — повстає зі справедливості й любови“.

До тих, що бажали війни, без огляду на страшні наслідки, які вона наносить, Св. Отець сказав: „Нічого не тратиться через мир, а все можна втратити через війну. Хай міцні й могутні послухають Нас та вжиють своєї сили не для знищення, але для будови“.

Під час війни Св. Отець ставав усе в обороні тих, що несправедливо терпіли й був тим голосом, що закликав до миру і справедливості. На Святий Вечір 1939 р. Св. Отець предложив воюючим сторонам умови, на яких вони могли б закінчити свій конфлікт та встановити справедливий і тривалий мир. Запропоновані умови були ось такі: незалежність для всіх; звільнення всіх націй від неволі зброень; відновлення міжнародних інституцій; поважне дослідження потреб і справедливих домагань націй і народів та ширий і дійсний поворот до незмінних засад Божого Закону.

У чергових Різдвяних Посланнях під час і після війни Св. Отець ці точки розяснив і поширив.

Св. Отець старався також якнайбільше спомагати тих, що потерпіли від війни, видаючи на них великі суми та основуючи Ватиканську

Інформаційну Службу зі станицями у різних державах, що подавали вістки про воєнних полонених для родин і навпаки. Слід додати, що Папа опікувався зокрема убогим населенням Риму й околиці, прохарчовуючи його.

І в повоєнних часах, коли видавалось, що настав мир, Св. Отець в імені Церкви звертався до провідних чинників, щоб вони старались усіми силами оминати нових конфліктів та доложили всіх старань, щоб дорогою взаємного порозуміння дійти до бажаних цілей, беручи до уваги добро загалу людей, які бажають миру і спокою.

Проте, Папа Миру не завагався виступити проти всіх тих течій, які в наші часи ставились ворожо до християнства. Він виступив і осудив поганський нацизм, матеріялістичний комунізм, про який сказав: „Треба виразно ствердити, що Христова Церква не має наміру поступитись своєму здеклярованому ворогові, атеїстичному комунізмові, без завзятої боротьби. Бій буде ведений до самого кінця, зброєю Христа“.

Ще слід додати, що Папа Пій XII — це Папа молитви, автор численних молитов, що їх католицький світ проказував і проказуватиме, прохаючи Всевишнього, щоб допоміг осягнути і здійснити ті ідеали, про які боровся Великий Папа.

Будьмо певні, що Ангельський Пастир у небі надалі буде опікуватись тими, що він їх любив тут, на землі, і напевно не забуде про нас, Українців, про наш український нарід, який займав у його любячому серці окреме місце.

Хай пам'ять Великого Папи буде навіки поміж нами.

о. д-р Платон Корниляк

Папа Пій XII і Українці

Слово виголошене на Жалібних Сходинах „Обнови“ у Філадельфії, Па.,
дня 19. жовтня 1958 р.

У своїй промові до наших питомців із приводу 20-ліття оснування Колегії св. Йосафата в Римі, Святіший Отець Папа Пій XII (1952 року) сказав:

„Ваша приявність довкруги Нас звертає Наші думки до цієї любові частини Східньої Церкви, що її представниками ви є тут, — (Церкви), так важко нині переслідуваної. Ми справді бажали б сказати цим найдорожчим синам, що серце їх спільного Батька здригається, боліє і надіється з ними й для них, серце стиснене тими самими їхніми злиднями і дрижаче тими самими їхніми тривогами“.

А в Енцикліці „Оріенталес Екклезіяс“ (15. грудня 1953 р.) Святіший Отець Папа Пій XII звертається до цілого католицького світу зі словами: „Нині Наші думки й Наше серце біля іншого народу, на правду Нам дуже милого, Українського Народу, серед якого немало є вірних християн, що з найбільшою тугою і з великою любовю глядять на Рим, почитаючи цей Апостольський Престіл, як осередок християнської віри, як непомильного вчителя християнської правди з волі Ісуса Христа.“

„... І в особливіший спосіб хочемо згадати тих українських Єпископів східнього обряду, що одні з перших перенесли стільки злиднів, болів і кривд в обороні віри. Їх перевезено до престольного городу Києва і там поставлено під суд та засуджено... Підкреслюємо, їх перевезено до столичного міста Києва, звідкіля колись на всі ті області просвічувало світло Христової науки, звідкіля поширилось почитання Христового імени. Деяких із них постигла вже славна мученича смерть, тому й можна сподіватися, що вони з небесних висот, де заживають вічного щастя, глядять з найбільшою любовю на своїх синів та співтоваришів миротворчої боротьби й введують у Бога для них могутню опіку...“

Сьогодні, ми, що прийшли віддати останній поклін цій Найбільшій Особистості, якою був у сучасних переломових часах для цілого світу, Святіший Отець Папа Пій XII, можемо сміливо сказати, що в Ньому Українська Католицька Церква й Українська Нація знайшли могутню опіку, таку опіку, що її могли випросити в Бога тільки мученики, наші Єпископи, наші священники, наші вірні.

Але коли ми сьогодні хочемо піддати — хоч і дуже короткому — розглядові цю справді могутню опіку Христового Намісника над нами, Українцями, треба нам кинути погляд назад і ствердити одне, дуже цікаве явище, на яке досі ніхто не звертав уваги просто тому, що не було — й, до речі кажучи, ще довго повністю не буде — порівняльної перспективи, яка б нам могла показати у повному світлі величну постать Папи Пія XII в його взаєминах з Українцями на тлі історії папів. Услід за цим, згідно з законом Апост. Столиці, щойно 50 років після смерти даного папи, можна опублікувати архівні матеріали, що торкаються діяльності того папи, тим самим повна, сперта не тільки на проголошених енцикліках чи промовах Папи Пія XII, але й на архівальному матеріалі, монографія про Пія XII й Україну, може появиться щойно за 50 років.

З цього приводу ми вже сьогодні — хоч і без відповідної перспективи — хочемо звернути увагу на це явище, яке є своєрідним документом, ствердження Христових слів „щоб усі були одно“. А саме, на 262-ох папів, що їх, починаючи св. Петром, мала дотепер Апост. Столиця, на всесвітню, історичну міру, папів було около десяти, а тільки трьох увійшло в історію з означенням „Великий“: св. Лев I. Великий (V ст.), св. Григор I. Великий (VI—VII ст.) і св. Микола I. Великий (IX. ст.); всі ці великі папи своєю опікою захищали Східню Церкву взагалі, а Українську Церкву зокрема. Адже ж не хто інший, а папа Микола I. (а після його смерти папа Адріян II) започаткував затвердження церковно-словянської мови св. Кирила й Methodія, як літургійної і про цю подію наш Нестор-літописець у своїй „Повісті временних літ“ пише, що „папа римський зганив тих, що гудять словянські книги і сказав: хай сповниться книжне слово, що всі народи прославлять Бога . . . а хто ганить словянське письмо, хай буде відлучений від Церкви“. На всесвітньо-історичну міру великим був папа св. Григор VII — і він же ж 1075 р. коронував князя Ярополка-Петра Ізяславича у Римі на короля Русі-України. На всесвітньо-історичну міру великим в історії папів був теж папа Інокентій IV, і він же ж коронував галицько-волинського володаря Данила королем української Галицько-Волинської Держави (в Дорогичині 1253 р.). На всесвітньо-історичну міру великим папою був Лев XIII і за його порадою і під його впливом вступив до монастиря молодий Роман граф Шептицький, щоб нині стати Слугою Божим митрополитом Андреем і залишити незатертий слід в історії Вселенської Церкви й історії України.

І на всесвітньо-історичну міру був папа Пій XII, який старався, як тільки було в його можності, загоїти рани скривзвленої московсько-більшевицьким переслідуванням Української Церкви на Рідних Землях і надав українській католицькій Церкві поза рідними землями такі організаційні рямки, що під цю пору наша Церква, яка була Церквою, назвім це, партикулярною, стала Церквою універсальною, Церквою вселенського значення.

Але ми б зробили кривду нашому Папі, повторюю, нашому Папі, бо либонь за виїмком може папи Урбана VIII, ніхто не був так дуже нашим папою, як нашим був Пій XII, ми б зробили йому кривду, коли б

обмежили Його могутню опіку тільки до нашої Церкви. Життя, праця і творчість Папи Пія XII такі всебічні й такі різногранні, що побіч Його велетенської, просто не на людську міру Постаті, не може байдуже

пройти ні науковець-теолог, ні науковець-філософ, ні реформатор-соціолог, ні дослідник-знавець права, ні державний муж, ні чесний політик, ні пересічний християнин, ні іновірець, ні атеїст. І саме ця Його всебічна різногранність велить нам спрямувати нашу увагу не на видимі знаки могутньої опіки Папи Пія XII над нами, тобто креування митрополій, єпископств, назначення представника нашої Церкви Архiepіскопа Кир Івана при Свщ. Конгрегації Обрядів Східньої Церкви й багато-багато інших, але в першу чергу на те невидиме, що було суттю Його опіки над, дослівно, цілим людством, без різниці рас і віроісповдань, і що було головною ціллю Його Вселенського Архиерейського уряду: елемент єдності між Христом і людським родом, своєрідне зчленування, злука, обєднання з Ісусом Христом — те, що теперішні богослови звать елементом солідарности.

Тільки, маючи життєву сполуку з Христом, відкуплена Христом, людська спільнота, у незглиблений спосіб перетворюється в іншу спільноту, саме таку спільноту, якою хоче нас бачити Христос.

І в тому напрямі зміряли всі поучення, всі напимнення, всі енцикліки Папи Пія XII, і в тому напрямі обнімав і узяв Він під свою могутню опіку й українську націю.

Папа Пії XII належав до тих Архиереїв, що Його поучення чи енцикліки завжди можна зілюструвати Його ділами і, мабуть, не було випадку, щоб Його слово зударилося з Його ділом. Те, що колись, чи як Апост. Нунцій, чи згодом як секретар стану Апост. Столиці кардинал Євген Пачеллі вирішив, те засвідчив Він згодом як Папа Пії XII.

* * *

У спогадах колишнього віцеміністра закордонних справ Польщі (1938 рік) Яна графа Шембека, читаємо, що Апостольська Столиця, а зокрема державний секретаріат, яким тоді кермував кардинал Євген Пачеллі за посередництвом варшавського нунція Кортезі, дуже обстоював перед польським урядом інтереси Української Католицької Церкви в Польщі, .

Дня 27. жовтня 1938 р. Шембек передав був нунцієві Кортезі ноту з мапою в справі створення у Станиславові нової римо-католицької єпархії. У відповідь на це нунцій Кортезі спитав Шембека, як мається справа із створенням греко-католицької єпархії в Ковлі, про що дуже старалась Апостольська Столиця. Шембек заявив, що ніякий польський уряд на це не погодиться, хоч би з приводу цього мали погіршитися взаємини між польським урядом і Ватиканом.

Тоді нунцій Кортезі одверто звернув увагу Шембекові, що в Польщі йде переслідування греко-католицької Церкви, а польський уряд піддержує римо-католицьку й православну Церкви, кермуючись

виключно політичними мотивами. При тому нунцій навів конкретні факти переслідування наших Сестер Служебниць в Грубешові та інші події, натякаючи на польонізацію при допомозі латинізації. Шембек старався злагодити закиди нунція, мовляв, у Грубешові була справа зв'язана зі зарядженням прикордонної смуги й таке інше. У відповідь на це нунцій Кортезі заявив, що тут іде про справжнє переслідування греко-католицької Церкви й він має на це докази. Не маючи вже ніякого аргументу, Шембек сказав, що польський уряд не може вважати греко-католицький обряд позитивним явищем. Нунцій дуже здивувався таким ставленням польського уряду до обряду, який, як сказав нунцій, є складовою частиною Вселенської Католицької Церкви, до якої належать і члени цього ж уряду й урешті також Шембек. На це Шембек відповів уже щиро: на мою думку, унія була — нещастям Польщі.

Апостольська Столиця на створення польського єпископства у Станиславові не погодилась. Тодішній секретар стану Апостольської Столиці кардинал Пачеллі ясно бачив гру польського уряду: при допомозі польського єпископа спольонізувати й златинізувати українську Станиславівщину.

А коли чергового 1939 р. кардинал Пачеллі стає Папою Пієм XII, зразу ж оточує нашу церкву особливішою опікою: ректор Богословської Академії проф. д-р Йосиф Сліпий під час першої московської окупації, тайно висвячений, стає єпископом з правом наслідства на львівський митрополичий престіл. У 1940 р. Пій XII творить Апостольську Візитатуру для Українців у Німеччині, в 1944 р. висвячено о. проф. Т. Ромжу на мукачівського єпископа; в 1946 р. о. В. Гопко стає пряшівським єпископом-помічником у цьому ж році львівський єпископ-помічник Іван Бучко стає Апостольським Візитатором Українців Західньої Європи.

А ці всі рішення кардинала Пачеллі чи Папи Пія XII пояснює його енцикліка „Соціальна наука Церкви“, в якій читаємо:

„...Церква дбає про те, щоб релігійне життя сплести з життям народу, а головне, з його звичаями, звичками, обичаями... Церква не порушує питоменности, прикмет народу, але сприяє розвиткові внутрішніх сил народу, відповідно до його духовости. Тому всі звичаї і обичаї народу стрічаються з охороною Церкви й отримують від неї допомогу. І тому врешті патріотизм вважається чеснотою і в дусі патріотизму мусить бути формована молодь“.

І Святіший Отець Папа Пій XII бере під свою могутню опіку духову скарбницю української нації, тоді, коли на рідних землях ворог нищить звичаї, обичаї, питоменности й прикметну духовість українського народу. Він дає нам на чужині нашу Українську Церкву, щоб ми у ній могли зберегти всі скарби й цінності нашої української духовости, всі ці надбання української нації, які на рідних землях уже знищив або ступнево нищить, зміряючи до цілковитого знищення, московський комунізм.

А рівночасно з тим, силою факту творення єпископств нашого

східнього обряду у скупченнях єпископств західнього обряду, мапа Вселенської Церкви цілковито змінюється. Вселенська Католицька Церква, завдяки могутній опіці Папи Пія XII над Українською Церквою, стає вже на практиці правдивою мозаїкою обрядів. Слідом Львова, колишнього осідку трьох католицьких архієпископств, в тому однієї митрополії, осідком двох архієпископств і митрополії стають Вінніпег і Філадельфія, осідком двох єпископств стало Торонто, Саскатун, Едмонтон, Ріо де Жанейро й Сідней, а згідно з дальшим пляном Папи Пія XII, осідком єпископств Східньої Церкви нашого українського обряду мають стати й інші столиці Західньої Європи. І наявно ми бачимо наслідки посіву крови нашої мученицької Церкви на українських землях, бо сталося те, що сказали богослови про енцикліки Папи Пія XII, „Пій XII заговорив устами св. Павла“.

Свідомий був теж Папа Пій XII і наших великих недоліків. У своїй енцикліці „Містичі Корпоріс Хрісті“ (1943 р.) Папа Пій XII каже: „Ми також знаємо, що Церкву Божу зневажають і хулять із зарозумілістю і ворожістю не тільки ті, що відкидають світло християнської правди й голосять жалюгідний поворот до наук, обичаїв та установ поганської давнини. Церква натрапляє часто на неухважність, байдужість, ба, навіть на якийсь несмак та відчуженість у багатьох християн, які дозволяють себе осліпити разючим блиском баламутства“.

Скільки то з нас, скажім собі широко, лагідними, батьківськими словами Папи Пія XII „дозволило себе осліпити разючим блиском баламутства“, незалежно, чи є це блиск матеріалістичної вигоди, чи так популярного сьогодні „карпе діем“, що його пристосовується до цілого сучасного життя.

І рівночасно з цим, Папа Пій XII, передаючи нам, тобто всім тим, що живуть поза межами України, нашу Церкву, повчає нас, якими маємо бути, щоб стати гідними тих же ласк, що їх кожній спільноті дає Церква. У цій же енцикліці „Містичі Корпоріс Хрісті“ каже Папа Пій XII, що „Христос міг переллати безпосередньо повноту своєї ласки на ціле людство, але Він бажав це зробити за поміччю видимої Церкви, в якій повинні зєднатись люди, щоб у цей спосіб при розподілі ласк Відкуплення ми всі віддали Христові в якійсь мірі допоміжну службу...“

„...Ми всі маємо, дуже часто навіть несвідому, гідність співучасництва в ділі Відкуплення, що його довершив Христос і то в характері активного співдіяння до інших людей і всього людства“.

Сьогодні, коли наші думки линути до домовини, в якій спочивають тлінні останки Христового Намісника, душа Якого відійшла до Свого Творця по вінець слави, ми можемо спитати себе, в чому лежить наша гідність співучасництва у ділі Відкуплення, що його довершив Христос, якими прикметами повинно це наше активне співдіяння виявитись у відношенні до інших людей?

Відповідь на це питання дає нам ціле життя і творчість Папи Пія XII, джерелом якого від початку до самого кінця була любов, ця

правдива, християнська любов, ради якої Христос дав себе розпяти на землі й через яку прийшло наше відкуплення. І так, як мати з усіх дітей своїх огортає найбільшою і найсильнішою любов'ю дитину-калічку, так і Папа Пій XII найбільшою любов'ю огорнув нас, Українців, які без рідної Церкви й без рідної землі могли стати духовими каліками.

Він перший подав нам помічну руку, Він перший підняв нас з упадку зневіри. Він перший, ідучи слідом Христових блаженств, післав нам папські дари, а коли наших вояків хотіли видати большевикам на смерть, Він перший захистив їх і зберіг їх від смерті. Він перший, зберігаючи найбільшу цінність кожної нації, науку, купив для наших науковців дім у Сарсель, у Франції, і передав його найстаршій науковій установі Науковому Т-ву ім. Шевченка для продовження вільної української науки, Він перший піддержав матеріально Український Вільний Університет, єдине наше університетське наукове вогнище по цей бік залізної заслони. І Він перший велів нам вернутись до нашого старого, київського обряду, виказуючи нам красу й велич нашої української Церкви й для духової піддержки нас і захисту від чужих впливів, силою організації нашої Церкви на всіх континентах світу, підніс її до гідності всесвітньої Церкви.

І сьогодні, у стіл домовини Папи Пія XII, згадуючи, хоч і як коротко добродійства Його для Української Церкви й українського народу, ми можемо ствердити, що своїми ділами й своїм словом Папа Пій XII відновив, скріпив і зміцнив у наших душах слова Христа:

„Не бійся, мале стадо, Я перемиг світ!“

Д-р Григор Лужницький

